

SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR PRIN MEDIERE – SCURTĂ ANALIZĂ A SITUAȚIEI DIN ROMÂNIA

Christian Radu CHEREJI

*lect. univ. dr., Departamentul de Comunicare și Relații
Publice, Facultatea de Științe Politice, Administrative
și ale Comunicării, Universitatea „Babeș-Bolyai”,
Cluj-Napoca*

Ciprian TANUL

*asist. univ., Departamentul de Comunicare și Relații
Publice, Facultatea de Științe Politice, Administrative
și ale Comunicării, Universitatea „Babeș-Bolyai”,
Cluj-Napoca*

Alternative dispute resolution methods (ADR), although more than two decades old in northern-american and western-european legal systems, are almost unknown in Romania. Only arbitration in comercial matters and mediation of labor conflicts are regulated by law and practice. The present article describes the efforts made by lawmakers to pass a bill of mediation as a non-judiciary method of conflict resolution, and offers an insight view on main aspects contained in the last project discussed these days in the Parliament.

*Revista Transilvană
de Științe Administrative,
3(15), 2005, pp. 18-27*

Medierea – ca modalitate alternativă de soluționare a conflictelor – este destul de puțin cunoscută în România și, deocamdată, insuficient reglementată. În ultimii cinci ani au existat mai multe încercări de a promova o lege privind atât medierea în sine cât și exercitarea profesiei de mediator, inițiativa legislativă a aparținut atât guvernelor cât și deputaților dar, din motive diferite, toate proiectele s-au împotmolit. Fie au fost retrase de către inițiatori, fie a fost respinsă modalitatea de promovare, cu sau fără argumente. În acest an, Ministerul Justiției a reluat procedura de legiferare, iar pe pagina oficială de internet poate fi consultată atât forma finală a proiectului de lege¹, cât și expunerea de motive². În cele ce urmează vom prezenta succint istoria „veselă” a unui proiect de lege – cu trimitere directă la felul în care autoritățile române (Ministerul Justiției, Guvernul și Parlamentul) au înțeles să abordeze o chestiune care ține, în ultimă instanță, de liberul acces la justiție; vom arăta eforturile societății civile (a se citi cele câteva ONG-uri care au

¹ http://www.just.ro/rtrv_mc.php?param=proiect_lege_mediere_2005

² http://www.just.ro/rtrv_mc.php?param=expunere_lege_mediere_2005

derulat programe în acest domeniu), iar nu în ultimul rând vom încerca o scurtă analiză punctuală a proiectului de lege în limita spațiului disponibil, urmând a reveni asupra acestui subiect încă destul de puțin cunoscut.

I. Istorie recentă

a) În anul 2000 a fost înregistrată la Camera Deputaților sub numărul 62/14.02.2000 propunerea legislativă privind instanța de mediere³, având ca inițiatori pe deputații PDSR Dumitriu Carmen și Ionescu Mariana. „La dezbaterile asupra propunerii legislative privind instanțele de mediere, dl. deputat Wittstock Eberhard-Wolfgang a arătat că, prin adoptarea acestei legi, s-ar mări durata – și așa destul de mare în sistemul de justiție român – de rezolvare a litigiilor, în detrimentul protejării drepturilor cetățeanului. Totodată, domnia-sa a evidențiat că și Consiliul Legislativ a avizat negativ acest proiect de lege și, în consecință, a propus să nu i se acorde aviz favorabil. Cu majoritate de voturi, comisia și-a însușit acest punct de vedere, propunerea legislativă nefiind avizată.”⁴ Propunerea și-a încetat procedura legislativă la data de 01.02.2001 prin neîncadrarea în prevederile art.60 alin 5 din Constituția României (din 1991).⁵ Nu am avut acces la documente legate de această propunere (expunere de motive, textul propunerii, avizul Consiliului Legislativ), prin urmare nu ne putem pronunța asupra conținutului. Rămâne consemnat în baza de date a Camerei Deputaților ca fiind prima apariție a termenului „mediere” în titlul unei propuneri legislative, după 1990 – și primul eșec al ideii.

b) În anul 2001 la Camera Deputaților este înregistrat proiectul nr.508/18.09.2001 (*propunere legislativă privind soluționarea conflictelor prin mediere*),⁶ inițiatori fiind deputații PNL Andrei Ioan Chiliman, Titu Nicolae Gheorghiof, Ion Mogoș, Valeriu Stoica și Cornel Știrbeț. În fapt este vorba de reluarea unei încercări anterioare de reglementare a domeniului. După cum se arată și în avizul Consiliului Legislativ nr.1065/10.10.2001, „un proiect anterior cu același conținut a făcut parte din pachetul de acte normative care a fost desemnat ca „reformă a justiției” (sensul ghilimelelor ne scapă întrucât este vorba chiar de reformă în justiție – n.n.), inițial dorit a fi promovat prin asumarea răspunderii de către Guvern, apoi prin ordonanță de urgență, în anul 2000, aceasta din urmă avizată negativ de Consiliul Legislativ, ca ulterior în acest caz să se renunțe la aceasta, pentru a se urma calea obișnuită a proiectelor de legi. [...] Expunerea de motive cât și propunerea legislativă reiau integral forma propusă de Guvernul anterior, însușindu-se însă și unele observații și propuneri ale Consiliului Legislativ”.⁷ (aici credem că se impune o precizare: prin sintagma „Guvernul anterior” se înțelege cabinetul condus de Mugur Isărescu, cabinet în care unul din inițiatori – Valeriu Stoica – a deținut funcția de ministru al justiției. Practic, Valeriu Stoica a reluat în 2001, ca deputat, unul dintre proiectele pe care le promovase anterior ca ministru. La data respectivă – octombrie 2001 – prim-ministru era Adrian Năstase, iar portofoliul justiției era deținut de Rodica Mihaela Stănoiu).

Importanța acestui proiect constă în faptul că, pentru prima dată într-un document oficial, se recunosc cele trei mari neajunsuri ale formei clasice de soluționare a conflictelor (adjudecarea/apelul la o instanță de judecată): consumul mare de timp – un proces obișnuit poate dura ani de zile; costurile economice – taxe de timbru, bani publici alocați pentru funcționarea instanțelor de judecată, onorariile avocaților, experților, cheltuieli cu punerea în executare a hotărârilor judecătorești etc., costurile sociale

³ http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck.proiect?idp=1524

⁴ Extras din procesul verbal al lucrărilor Comisiei pentru drepturile omului, culte și problemele minorităților naționale a Camerei Deputaților din data de 21.06.2000, la adresa http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_com.lista

⁵ Care prevedea că „proiectele de legi sau propunerile legislative înscrise pe ordinea de zi a Parlamentului precedent își continuă procedura în noul Parlament.” Prin urmare, proiectul „a murit” din cauză că nu a fost înscris pe ordinea de zi.

⁶ http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck.proiect?cam=2&idp=2677

⁷ Avizul Consiliului Legislativ la proiectul de soluționare a conflictelor prin mediere este disponibil, în facsimil, la adresa http://www.cdep.ro/caseta/2001/10/11/pl01508_cl.pdf

– de fiecare dată una din părți „pierde”; mai ales dacă un proces este pierdut din motive de procedură, frustrarea celui care este convins că „are dreptate” duce de cele mai multe ori la agravarea conflictului. Astfel, în expunerea de motive, inițiatorii arată că: *”simplificarea și accelerarea procedurilor judiciare, creșterea calității actului de justiție, degrevarea instanțelor de judecată și reducerea costurilor aferente unui proces reprezintă, neîndoielnic, o prioritate absolută. [...] în condițiile în care mijloacele tradiționale de soluționare a conflictelor au devenit insuficiente, instanțele fiind sufocate de numărul imens de dosare a căror soluționare finală se poate prelungi, conform procedurilor, pe durata a ani de zile, iar simpla pronunțare a unei sentințe ducând, de multe ori, la agravarea conflictelor între părți, și nu la diminuarea acestora, pericolul producerii unui eventual blocaj în sistemul justiției reclamă adoptarea unor măsuri urgente. În acest sens, se impune căutarea unor soluții concrete pentru a reduce povara de pe umerii instanțelor de judecată, precum și a costurile (evident, costurilor – n.n) economice și sociale pe care le presupune un proces și nu în ultimul rând, pentru a răspunde nevoii de „un alt fel de dreptate”, bazate pe reconcilierea intereselor tuturor părților implicate într-un conflict. Nu în ultimul rând, trebuie menționat că, la ora actuală, societatea românească nu mai poate ignora și nici stopa fenomenul medierii, care există în forme mai mult sau mai puțin organizate, în special în arealul inițiativei private, la nivelul unor forme de pregătire mai mult sau mai puțin serioase și care câștigă, în orice caz, din ce în ce mai mult teren.”*⁸ Ultima frază este de natură a provoca o ușoară nedumerire având în vedere faptul că medierea este un „fenomen” exact în aceeași măsură în care este și împăcarea părților în cauzele penale sau arbitrajul în cauzele comerciale. Numai lipsa cercetărilor juridice serioase în materie (cel puțin până în a doua jumătate a anilor 90) poate justifica o astfel de formulare alarmistă, având în vedere că tehnicile ADR (Alternative Dispute Resolution) au o greutate semnificativă atât în dreptul nord-american cât și în sistemele naționale vest-europene. În lipsa unor preocupări instituționale ale autorităților publice, nu este de mirare faptul că sectorul privat a preluat inițiativa dezvoltării unei metode de soluționare a conflictelor mai avantajoase din multe puncte de vedere decât procesele „clasice” consumatoare de timp și de bani. Suspiciunea privind seriozitatea formelor de pregătire privată face parte dintr-un bagaj de stereotipuri pe care nu îl vom dezvolta aici.

Documentul care „a îngropat” dezbarea medierii în Parlament până în ziua de azi a fost „Punctul de vedere al Guvernului” transmis Camerei Deputaților de către Ministerul pentru relația cu Parlamentul prin adresa nr.1059/MRP/11.03.2002, din care cităm: *„Având în vedere faptul că, atât Expunerea de motive cât și textul propunerii legislative reiau integral proiectul de lege elaborat de Ministerul Justiției și înaintat Parlamentului spre aprobare în legislatura anterioară, Guvernul nu susține adoptarea acestui proiect ca inițiativă legislativă parlamentară, urmând ca, Guvernul, pe baza expertizei efectuate de Consiliul Europei în materie, să promoveze propriul proiect de lege la care actualii inițiatori pot să formuleze amendamente, conform procedurii parlamentare”*.⁹ Acest punct de vedere a fost însușit de către deputații din Comisia juridică, de disciplină și imunități care, în ședința din 16 decembrie 2003 „au hotărât, cu majoritate de voturi, să supună plenului Camerei Deputaților, respingerea propunerii legislative privind soluționarea conflictelor prin mediere.”¹⁰

c) La data de 6 ianuarie 2004 este publicat pe site-ul Ministerului Justiției proiectul legii privind medierea în materie civilă și organizarea profesiei de mediator¹¹ care este înregistrat la Senat două luni

⁸ Extras din expunerea de motive la propunerea legislativă privind soluționarea conflictelor prin mediere, <http://www.cdep.ro/proiecte/2001/500/00/8/em508.pdf>

⁹ http://www.cdep.ro/caseta/2002/03/12/pl01508_pvg.pdf

¹⁰ Concluzia Raportului Comisiei Juridică, de disciplină și imunități a Camerei Deputaților nr.796/R/18.12.2003. În cuprinsul raportului se mai precizează că *“la lucrările comisiei a luat parte, în calitate de invitat, doamna Maria Marișescu, director, din partea Ministerului justiției care a adus la cunoștința membrilor comisiei faptul că, în scurt timp, va fi promovată un proiect de lege elaborat pe baza expertizei efectuate de Consiliul Europei, care a luat în considerare și prevederile incluse în propunerea legislativă supusă dezbaterii”*. Raportul este semnat de președintele comisiei, avocatul și profesorul universitar Ion Neagu. Sursa: http://www.cdep.ro/caseta/2004/01/28/pl01508_rp.pdf (timpul scurt a durat doi ani –n.n.)

¹¹ <http://www.just.ro/proiecteinlucruMJ.php>

mai târziu, la 10 martie, sub numărul L.166/2004¹². Dezbaterile acestea durează foarte puțin deoarece la 26 aprilie este retras de către inițiator (prin Secretariatul General al Guvernului). Nu există date publice privind motivele pentru care a fost retras la numai o lună și jumătate de la promovarea sa, iar în absența acestora nu putem decât să presupunem că noul ministru al justiției, Cristian Diaconescu, numit în funcție în aceeași zi în care proiectul era înregistrat la Senat (10 martie 2004)¹³ a considerat că se impunea refacerea.

d) O nouă încercare de promovare are loc la data de 14 decembrie 2004, când în proiectul legii privind abilitarea Guvernului de a emite ordonanțe înaintat Senatului prin adresa nr.E.493/14.12.2004, regăsim la capitolul III – Justiție, un punct privind „medierea în materie civilă și organizarea profesiei de mediator”. Ce s-a întâmplat cu această încercare aflăm din stenograma ședinței Senatului din 27 decembrie: *”Domnul Eckstein Kovács Péter: Mulțumesc. În data de 23 decembrie 2004, Comisia juridică, de numiri, disciplină, imunități și validări a fost sesizată cu proiectul de Lege privind abilitarea Guvernului de a emite ordonanțe, trimis de Guvern și susținut de ministrul pentru relația cu Parlamentul. Comisia a adoptat două amendamente, respectiv două eliminări, ambele la capitolul III - Justiție: eliminarea punctului 2 - Medierea în materie civilă și organizarea profesiei de mediator, având în vedere faptul că Senatul și Parlamentul, recent, a respins un proiect de lege cu un conținut asemănător.[...]”*¹⁴ Din păcate pentru domnul senator în cauză, ultima afirmație este falsă, nefiind vorba de respingere, ci de retragere.

e) un nou proiect, inițiat de noul ministru al justiției, d-na Monica Luisa Macovei, este în prezent supus dezbaterii parlamentare, fiind înregistrat la Senat sub numărul L229/2005¹⁵. Demn de menționat aici este faptul că forma proiectului de lege depus în Parlament este puternic ameliorată față de cea supusă dezbaterii publice la începutul anului. O îmbunătățire majoră este, în opinia noastră, extinderea ariei de competență asupra căreia poate opera acest tip de soluționare a conflictelor de la materia civilă înspre cea comercială, dreptul familiei și chiar drept penal. Totodată, organizarea profesiei de mediator, stabilirea standardelor ocupaționale și reglementarea procedurilor denotă o schimbare radicală în ceea ce privește optica actuală a Ministerului Justiției asupra rolului său în privința reglementării acestui domeniu. Dacă proiectul lansat în dezbateri publice în luna martie a acestui an nu făcea decât să amelioreze pe alocuri propunerea legislativă anterioară, forma finală pe care Guvernul a transmis-o spre aprobare Parlamentului certifică eforturile de reformă a justiției.

II. Societatea civilă din România și procedura soluționării conflictelor prin mediere

Dacă autoritățile române au avut nevoie de cinci ani pentru ca o problemă – importantă, îndrăznim să credem – să se aple exact în stadiul inițial – (nu avem nici o garanție a faptului că, de această dată, Parlamentul se va pronunța în această chestiune altfel decât a făcut-o până acum deși, din punct de vedere calitativ, acest proiect este net superior), câteva organizații neguvernamentale au dezvoltat, începând cu finele anilor '90, o serie de proiecte cu scopul de a-i familiariza pe cetățeni cu noua procedură.

Astfel, printre pionieri, se află Fundația pentru Schimbări Democratice care a derulat o serie de programe de training în domeniul soluționării conflictelor prin mijloace alternative și a editat o serie de lucrări printre care și un cod de conduită al mediatorului. Începând din anul 2001 a organizat un Centru de Documentare pentru Rezolvarea Pașnică a Conflictelor¹⁶.

¹² <http://80.97.216.132/senat.proiect.asp?cod=9108&pos=0>

¹³ Hotărârea nr.5 din 10 martie 2004 pentru aprobarea modificării structurii și componenței Guvernului, publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr.212/10 martie 2004

¹⁴ Extras din stenograma ședinței Senatului din 27 decembrie 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, partea a II-a nr.12/31.12.2004

¹⁵ Forma inițiatorului poate fi descărcată de la adresa <http://webapp.senat.ro/pdf/05L229FG.pdf>, iar expunerea de motive de la adresa <http://webapp.senat.ro/pdf/05L229EM.pdf>

¹⁶ Pentru mai multe detalii privind activitatea acestei fundații poate fi accesată pagina web <http://www.fdc.org.ro/ro/despre/realizari.html>

Centrul de Mediere și Securitate Comunitară din Iași a organizat, în colaborare cu Facultatea de Psihologie a Universității „Al.I.Cuza” un program de master în medierea conflictelor și oferă programe de training pentru mediatori.¹⁷

Asociația PRO Medierea din București a înființat în 2003 „Centrul de mediere a conflictelor dintre consumatori și agenții economici” în parteneriat cu Asociația pentru Protecția Consumatorilor din București.

Din ce în ce mai multe societăți profesionale, birouri de avocatură sau firme de consultanță, în special cele din zona managementului resurselor umane furnizează programe de training specializat pentru medierea conflictelor.

III. Ce este medierea, la ce folosește și cum funcționează

Alături de conciliere, medierea face parte din noile metode de soluționare a conflictelor în afara instanțelor de judecată sau a altor autorități cu atribuții jurisdicționale sau arbitrale. Ideea fundamentală este stingerea conflictului prin intervenția unei a treia părți – mediatorul – care are rol de a facilita negocierea unei soluții reciproc avantajoase pentru părți, prin metode și tehnici de comunicare specifice. Mediatorul nu poate impune părților o soluție – prin aceasta medierea se deosebește de arbitraj, iar părțile au libertatea de a ajunge sau nu la un acord – în cel din urmă caz ele pot opta pentru soluția clasică a judecătorului/arbitrului. Medierea intervine doar în chestiunile „negociabile” de către părți – ea nu poate opera în situațiile în care acestea nu pot dispune asupra drepturilor lor (cum ar fi drepturile strict personale). În spațiul european, aria principală de aplicare este cea civilă (inclusiv aspecte de dreptul familiei), comercială și a protecției consumatorului. În spațiul nord-american (SUA și Canada) ea este mult mai extinsă, incluzând conflictele administrative, cele de muncă și o bună parte a celor penale, capacitatea de negociere a părților fiind mai puternică decât în țările europene.

În continuare vom folosi pentru cele patru proiecte legislative prezentate următoarele denumiri: proiectul „Stoica” pentru inițiativa legislativă parlamentară din 2001, proiectul „Stănoiu” pentru inițiativa Ministerului Justiției din 2004, proiectul „Macovei I” pentru propunerea Ministerului Justiției supusă dezbaterii publice în martie 2005 și proiectul „Macovei II” pentru propunerea transmisă spre aprobare parlamentului în iunie 2005. Considerentele pentru care vom utiliza acest sistem de referință țin exclusiv de fluența lecturii.

În privința conflictelor care pot fi soluționate prin mediere, propunerile legislative românești oscilează între modelul european (civil, comercial și protecția consumatorului – „Stănoiu” și „Macovei I” și o extensie a acestuia (civil, comercial, de familie, protecția consumatorului, penal – „Stoica” și „Macovei II”). Medierea conflictelor de muncă rămâne supusă dispozițiilor legii speciale. Nu există deocamdată nici un fel de referire expresă la introducerea acestei metode în administrația publică – nici în cazul conflictelor din interiorul instituțiilor publice (funcționar – instituție), a conflictelor interinstituționale (primării – prefecturi spre ex.) sau a celor dintre cetățean și instituție. Prin comparație, fiecare agenție a administrației americane este obligată prin lege să își constituie un departament ADR.

Modalitatea prin care părțile aflate în conflict ajung în fața mediatorului diferă și ea de la un caz la altul: medierea este reglementată ca procedură preliminară obligatorie (în SUA și Canada, în anumite tipuri de conflict) sau ca procedură voluntară (indiferent dacă părțile s-au adresat sau nu instanței de judecată). În prima situație părțile sunt obligate să parcurgă procedura de mediere înainte de a se adresa instanței de judecată sau, dacă s-au adresat deja acesteia, judecătorul suspendă derularea procedurii și le obligă să o parcurgă. În situația medierii voluntare părțile apelează de bună voie la un mediator înainte de a deschide un proces sau, în situația în care procesul se află pe rolul instanței, judecătorul informează părțile asupra posibilității de a urma procedura de mediere, acestea având deplină libertate

¹⁷ <http://www.cmsc.ro/mediere.htm>

de opțiune. Dacă se optează pentru mediere, procesul se suspendă pe parcursul derulării acesteia, odată cu termenele de prescripție, perimare etc.

Toate propunerile românești au optat pentru principiul voluntariatului. Astfel, proiectul „Stoica” prevede la art.3 alin (1) că ”Medierea este facultativă pentru părți și nu poate avea loc decât în baza acordului lor scris”, iar la art.10 că „Organele judiciare au obligația de a informa părțile asupra posibilității și avantajelor folosirii procedurii medierii și de a le îndruma să recurgă la aceasta pentru soluționarea conflictelor dintre ele.” Proiectele „Stănoiu” și „Macovei I” prevăd, mai nuanțat, că „Medierea este facultativă. Dacă legea nu prevede altfel, părțile, persoane fizice sau juridice, pot recurge la mediere (fie în scopul evitării unei proceduri judecătorești sau arbitrale, fie după declanșarea unui proces în fața instanțelor competente. – „Stănoiu”, art.2 alin.1) în mod voluntar, inclusiv după declanșarea unui proces în fața instanțelor competente, în orice fază a acestuia.” („Macovei I” - art.2 alin.1). Ambele proiecte prevăd că instanțele de judecată și arbitrale („Stănoiu”), respectiv „organele judiciare și arbitrale, precum și alte autorități cu atribuții jurisdicționale” („Macovei I”) pot informa părțile asupra posibilității și avantajelor folosirii procedurii medierii și le pot îndruma să recurgă la aceasta pentru soluționarea conflictelor dintre ele.” (art.7). Proiectul „Macovei II” amestecă accesul la această procedură cu domeniul de aplicare, dar prevede obligativitatea informării părților de către autorități și menține caracterul facultativ al îndrumării. (art.2 alin.1 – *„dacă legea nu prevede altfel, părțile, persoane fizice sau juridice, pot recurge la mediere în mod voluntar, inclusiv după declanșarea unui proces în fața instanțelor competente, convenind să soluționeze pe această cale orice conflicte în materie civilă [...]*; alin.3 – *„se poate recurge la procedura medierii potrivit prezentei legi și înainte de parcurgerea procedurilor obligatorii de soluționare amiabilă a conflictelor prevăzute de lege.”* Și, mai ales, art.6 – *„Organele judiciare și arbitrale, precum și alte autorități cu atribuții jurisdicționale vor informa părțile asupra posibilității și avantajelor folosirii procedurii medierii și le pot îndruma să recurgă la aceasta pentru soluționarea conflictelor dintre ele”*. Considerăm obligația de informare ca fiind binevenită și credem chiar că într-o perioadă rezonabilă de timp sistemul va evolua în sensul obligativității parcurgerii procedurii, cel puțin în câteva tipuri de conflict. De asemenea nu ar fi fost lipsită de interes studierea posibilității de a introduce obligativitatea medierii în anumite cazuri pentru a înfrânge inerenta rezistență la schimbare, având în vedere și faptul că „mediatorul nu poartă uniformă”¹⁸.

Părțile au dreptul să își aleagă în mod liber mediatorul. Este un principiu universal valabil, preluat ca atare de către toate proiectele în discuție. Cine poate fi mediator, care sunt condițiile pentru exercitarea profesiei, condițiile de acces în profesie, pregătirea profesională a mediatorului – sunt câteva întrebări la care au fost formulate răspunsuri asemănătoare, indiferent de autor. Astfel toate propunerile includ, cum e și firesc, condiția capacității depline de exercițiu și a bunei stări de sănătate a persoanei („Stoica” și „Stănoiu” includ și aptitudinea psihologică). Nivelul studiilor cerute sunt cele superioare (excepție „Stănoiu” – „studii medii sau superioare” – art.8 alin.1 lit.b), în timp ce condițiile de vechime diferă (nici un fel de vechime – „Stoica”; „cel puțin 5 ani în specialitatea corespunzătoare” – „Stănoiu” art.8 alin.1 lit.b); „are o vechime în muncă de cel puțin 5 ani” – „Macovei I” – art.8 alin.1 lit.c), vechime care coboară la 3 ani la „Macovei II” – art.7 lit.c).

Persoana respectivă nu trebuie să aibă antecedente penale (modificat prin *„nu a fost condamnată definitiv pentru săvârșirea unei infracțiuni intenționate, de natură să aducă atingere prestigiului profesiei”* – modificare importantă deoarece nu orice fel de antecedente penale trebuie să împiedice exercitarea unei profesii – un banal accident de mașină se poate întâmpla oricui) și trebuie să aibă o bună reputație – comun tuturor celor patru proiecte. Nu insistăm.

Condiția cunoașterii limbii române a fost eliminată din proiectul „Macovei II” probabil în ideea principiului asigurării liberei circulații a forței de muncă. Discuțiile parlamentare vor fi cu siguranță numeroase și nu ar fi de mirare ca ea să fie reintrodusă.

¹⁸ Argument folosit într-o discuție informală de către un tânăr avocat care își manifesta astfel scepticismul cu privire la reușita implementării medierii pe piața românească.

În fine, o condiție comună este absolvirea cursurilor pentru formarea mediatorilor și autorizarea în vederea exercitării profesiei. În ceea ce privește organizarea acestor cursuri, optica a evoluat de la furnizorii publici și privați autorizați de Ministerul Justiției („Stoica” art.12), prin furnizori publici și privați înțelegând instituții publice, universități, organizații neguvernamentale și organisme profesionale autorizate de către Consiliul de Mediere precum și Ministerul Justiției prin Institutul Național al Magistraturii („Stănoiu” și „Macovei I” art.9) până la formularea „... *organizații neguvernamentale și organisme profesionale care au fost autorizate conform legislației în materia formării profesionale a adulților și de instituții de învățământ superior acreditate. Programele de formare în domeniul medierii vor fi întocmite pe baza criteriilor conținute de standardele de formare în domeniu elaborate de Consiliul de mediere și vor fi avizate în prealabil de către acesta*” („Macovei II” – art.9).

Este reglementat în detaliu mecanismul prin care pot exercita această profesie cetățenii români care au urmat astfel de cursuri în străinătate precum și străinii, cetățeni ai unui stat membru al Uniunii Europene sau al Spațiului Economic European sau cetățeni ai altor stat. Procedura diferă în funcție de caracterul permanent sau nepermanent al practicării profesiei de către aceștia (vezi „Macovei II” – art.8).

Publicitatea mediatorilor se realizează prin „tabloul” mediatorilor – soluție comună tuturor proiectelor. Cu titlu de premieră absolută apare posibilitatea publicității comerciale („Macovei II”, art.25 – „*condițiile în care se poate face publicitate profesiei de mediator sunt stabilite de regulament.*”) întrucât este prima reglementare permisivă (chiar dacă timidă) în acest domeniu, după o perioadă în care publicitatea profesiilor liberale a fost aprioric interzisă.

Autoritatea de reglementare în domeniu a fost inițial Ministerul Justiției (proiectul „Stoica”), ulterior Consiliul de mediere (proiectele „Stănoiu”, „Macovei I și II”). Diferența fundamentală între ultimul proiect de lege și cele anterioare costă în autonomizarea profesiei și scoaterea ei de sub controlul politicului. Astfel, spre deosebire de propunerile anterioare, în care ministrul justiției, în mod direct sau prin intermediul Consiliului, deținea majoritatea atribuțiilor privind elaborarea standardelor profesionale, autorizarea furnizorilor de pregătire, autorizarea exercitării profesiei de mediator, și retragerea acestor autorizații, în forma finală legea prevede înființarea unui organism profesional complet autonom. Astfel, Consiliul de Mediere este definit ca „*organism autonom cu personalitate juridică, de interes public*” („Macovei II” - art.17. alin.1), „*format din 9 membri aleși prin vot direct sau prin reprezentare, de către mediatorii autorizați...*” („Macovei II” - art.17 alin.3). Singura atribuție a ministrului este cea de a valida aceste alegeri („Macovei II” - art.17 alin.4). Durata mandatului membrilor este de 2 ani cu posibilitatea prelungirii sale o singură dată, pentru aceeași durată. Ședințele sale sunt publice și este finanțat din venituri proprii, cu excepția primului an de funcționare.

Ca atribuții principale ale Consiliului de mediere, legea enumeră următoarele: promovează activitatea de mediere și reprezintă interesele mediatorilor autorizați; elaborează standardele de formare în domeniul medierii; avizează programele de formare profesională a mediatorilor; întocmește și actualizează lista instituțiilor de formare a mediatorilor; autorizează mediatorii; întocmește și actualizează tabloul mediatorilor autorizați; ține evidența birourilor mediatorilor autorizați; supraveghează respectarea standardelor de formare în domeniul medierii; adoptă Codul de etică și deontologie profesională a mediatorilor autorizați precum și normele de răspundere disciplinară a acestora; face propuneri pentru completarea sau corelarea legislației privind medierea; își stabilește propriul regulament de funcționare.¹⁹

O problemă sensibilă pe care o ridică activitatea de mediere este cea a acoperirii cheltuielilor fără a afecta principiile neutralității și imparțialității mediatorului. Regula de pornire este cea a negocierii onorariului mediatorului cu părțile interesate. O propunere interesantă, deși nerealistă, a fost cea cuprinsă în proiectul „Macovei I” și anume că „*în situația conflictelor al căror obiect este evaluabil în*

¹⁹ Atribuțiile sunt preluate din proiectul „Macovei II”, art.20

bani, onorariul nu poate fi stabilit proporțional cu valoarea obiectului". Este evident că forța financiară a unei persoane obișnuite nu poate fi comparată cu forța unei instituții (fie ea publice sau private), ori în cazuri litigioase de natură financiară, a stabili plata proporțional cu obiectul litigiului și a suporta onorariul astfel calculat în mod egal de cele două părți echivalează practic cu excluderea de la mediere a persoanei vulnerabile. Pe de altă parte, o plată disproporționată în favoarea uneia din părți poate induce o suspiciune asupra neutralității și imparțialității mediatorului. Chestiunea continuă să fie obiect al disputei și în plan internațional, iar soluțiile avansate sunt multiple însă pivotează în jurul ideii de a stabili modul de plată al onorariului la începutul procesului de mediere, în contractul de mediere. Ceea ce reține legiuitorul român este că „*onorariul trebuie să fie rezonabil, să țină cont de natura și de obiectul conflictului*”, iar garantul îndeplinirii acestei prevederi este Consiliul de mediere.

Un alt principiu important care fundamentează medierea, alături de neutralitate și imparțialitate este confidențialitatea. Practic acestea sunt elementele constitutive ale eșafodajului pe care se construiește încrederea părților. Acceptarea celei de-a treia părți în conflict, ca mediator, și acceptarea sau respingerea soluțiilor propuse de acesta are la bază în primul rând încrederea în respectarea celor trei principii și numai în subsidiar încrederea în abilitățile profesionale ale acestuia. În situația în care încrederea în procesul în sine nu există, șansele ca o mediere să fie acceptată sunt minime, indiferent dacă soluția propusă este rațională și rezonabilă, iar mediatorul este profesionist sau se bucură de o bună reputație. De aceea, dispozițiile menite să asigure confidențialitatea procesului de mediere includ inviolabilitatea persoanei și a sediului mediatorului, obligația de păstrare a secretului profesional și sancțiuni drastice pentru încălcarea acestei obligații. Practic toate cele patru proiecte discutate abordează, sub o formă sau alta aceste idei. Astfel, „*Sediul profesional al mediatorului este inviolabil. Percheziția sediului profesional al mediatorului poate fi dispusă numai de judecător și se efectuează de procuror sau de organul de cercetare penală, în condițiile prevăzute de Codul de procedură penală.*” („Macovei II” - art.28). „*Mediatorul este dator să păstreze confidențialitatea informațiilor de care ia cunoștință în cursul activității sale de mediere, precum și cu privire la documentele întocmite sau care i-au fost predate de către părți pe parcursul medierii, chiar și după încetarea funcției sale.*” („Macovei II” - art.32). „*Mediatorul este obligat să restituie înscrisurile ce i-au fost încredințate de părți pe parcursul procedurii de mediere.*” („Macovei II” - art.35). „*Mediatorul nu poate fi audiat ca martor în legătură cu faptele sau actele de care a luat cunoștință în cadrul procedurii de mediere. În cauzele penale, mediatorul poate fi audiat ca martor numai în cazul în care are dezlegarea prealabilă, expresă și scrisă a părților și, dacă este cazul, a celorlalte persoane interesate. [...] În toate cazurile, după ce a fost audiat ca martor, mediatorul nu mai poate desfășura activitatea de mediere în cauza respectivă.*” („Macovei II” - art.37)

Confidențialitatea nu revine numai mediatorului, părțile având, la rândul lor, această obligație. Sancțiunea în această situație va fi aplicată de mediator prin retragerea sa din procedură și reținerea din onorariu a unei părți proporționale cu cheltuielile efectuate și cu etapele deja parcurse. De asemenea, mediatorul poate solicita părților semnarea unui acord de confidențialitate. „*Susținerile făcute pe parcursul medierii decâtre părțile aflate în conflict, [...] au caracter confidențial față de terți și nu pot fi folosite ca probe în cadrul unei proceduri judiciare sau arbitrale, cu excepția cazului în care părțile convin altfel ori legea prevede contrariul. Mediatorul va atrage atenția persoanelor care participă la mediere [...] asupra obligației de păstrare a confidențialității și le va putea solicita semnarea unui acord de confidențialitate.*” (Macovei II” - art.53)

De altfel, toate propunerile prevăd, chiar dacă în redactări diferite, obligația mediatorului de a atenționa părțile în cazul în care pe parcursul derulării medierii intervine o situație de natură a afecta scopul acesteia, neutralitatea sau imparțialitatea mediatorului. Rămâne la latitudinea tuturor actorilor implicați de a decide dacă doresc să continue procesul. Pot exista situații în care părțile să dorească a continua procesul de mediere, iar mediatorul să se abțină și să închidă procedura cu restituirea onorariului proporțional cu etapele de mediere neparcurse. (vezi Macovei II” - art.54)

În mod logic, o procedură de mediere se încheie în trei cazuri:

- a) dacă părțile se înțeleg și prin urmare conflictul este soluționat, caz în care se redactează un acord în care se vor consemna toate elementele înțelegerii;
- b) dacă procedura de mediere parcurge toate etapele dar părțile nu se înțeleg, caz în care mediatorul constată eșuarea acesteia;
- c) dacă oricare din părți denunță contractul de mediere.

În ultimele două situații mediatorul va întocmi un proces verbal de constatare, părțile putând apela la soluția clasică a soluționării conflictului în justiție.

O soluție interesantă propusă de proiectele „Stoica” și „Stănoiu” prevedea posibilitatea ca mediatorul, în cazul eșuării încercării de mediere, să soluționeze conflictul pe calea arbitrajului, la cererea părților, conform dispozițiilor Codului de procedură civilă. („Stoica” – art.73 și „Stănoiu” – art.65). Avantajul unei astfel de reglementări ar fi fost cel de a spori șansele de a se obține un rezultat pozitiv, chiar dacă în ultimul caz, cel al procedurii arbitrale, soluția este impusă de către cea de a treia parte și nu mediată între părți. Probabil rațiunea care a stat la baza abandonării ideii a fost cea de a canaliza interesul mediatorului înspre procesul de mediere și nu înspre obținerea unui rezultat, oricare ar fi acesta. Ne putem lesne imagina o situație în care, cunoscând faptul că este deschisă calea arbitrajului, mediatorul să acorde puțină importanță procesului de mediere și să nu insiste asupra acestuia, oferind în schimb părților o soluție impusă. Ideea fundamentală pe care se sprijină filozofia medierii ca modalitate alternativă de soluționare a conflictelor, bazată pe comunicare între părți, este cea de a ajunge la o soluție durabilă negociată, soluție de pe urma căreia are de câștigat toată lumea. Arbitrajul, ca și procedura judiciară are la bază ideea soluției impuse de către cea de a treia parte, indiferent dacă părțile aflate în conflict sunt sau nu mulțumite cu aceasta.

Un aspect pozitiv al tuturor proiectelor este forța juridică a acordului de mediere. Astfel, chiar dacă acesta are, inițial, valoarea unui înscris sub semnătură privată, el poate fi autentificat ulterior la notar sau, după caz poate fi supus încuviințării instanței de judecată, devenind, după caz un act autentic sau având valoarea unei hotărâri judecătorești definitive și executorii.

Întrucât mediatorul nu este în mod necesar calificat în științe juridice, este prevăzută posibilitatea de a apela pentru soluționarea chestiunilor controversate de drept la profesioniști în materie (avocați, experți, consilieri, etc). De asemenea, părțile pot fi reprezentate de un avocat, pe întreaga durată a desfășurării procesului de medier. Mai mult decât atât, avocații, notarii publici și consilierii juridici care dobândesc calitatea de mediator pot desfășura activitatea de mediere în cadrul formelor de exercitare a profesiei lor. (vezi „Stoica – art.84, „Stănoiu” - art.75 alin.(1), „Macovei I” art.74 alin. (1) – cu referire numai la avocați și notarii publici și „Macovei II” art.75).

În aceste condiții apare ușor hilară temerea mărturisită sau nu de către avocați de a nu-și pierde o parte din obiectul muncii prin legiferarea medierii. Se poate observa cu ușurință că, numărul litigiilor (și al clienților) rămânând constant, activitatea lor în fond este mult simplificată. E nevoie totuși de un efort suplimentar – calificarea pentru exercitarea acestei noi profesii.

În concluzie ne manifestăm speranța în ceea ce privește adoptarea urgentă de către Parlament a proiectului de lege privind medierea și organizarea profesiei de mediator. Vom avea săli de judecată mult mai aerisite, o calitate a actului de justiție îmbunătățită, cheltuieli de judecată reduse, termene de soluționare mai scurte și, ceea ce este cel mai important, o sporire a accesului cetățeanului spre materializarea propriei idei de dreptate. Pentru că, nu-i așa, dreptul nu este tot una cu dreptatea.

Bibliografie:

Documente publice

1. *Hotărârea nr. 5/2004 pentru aprobarea modificării structurii și componenței Guvernului*, publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr.212/10 martie 2004
2. *Stenograma ședinței Senatului din 27 decembrie 2004*, publicată în Monitorul Oficial al României, partea a II –a nr.12/31.12.2004

Resurse web

3. http://www.just.ro/rtrv_mc.php?param=proiect_lege_mediere_2005
4. http://www.just.ro/rtrv_mc.php?param=expunere_lege_mediere_2005
5. http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck.proiect?idp=1524
6. http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck.proiect?cam=2&idp=2677
7. http://www.cdep.ro/caseta/2001/10/11/pl01508_cl.pdf
8. <http://www.cdep.ro/proiecte/2001/500/00/8/em508.pdf>
9. http://www.cdep.ro/caseta/2004/01/28/pl01508_rp.pdf
10. <http://www.just.ro/proiecteinlucrulaMJ.php>
11. <http://80.97.216.132/senat.proiect.asp?cod=9108&pos=0>
12. <http://webapp.senat.ro/pdf/05L229FG.pdf>,
13. <http://webapp.senat.ro/pdf/05L229EM.pdf>
14. <http://www.fdc.org.ro/ro/despre/realizari.html>
15. <http://www.cmssc.ro/mediere.htm>